

23 település közigazgatási területén valósul majd meg, a tervezett 177 km hosszú nyomvonal mindkét oldalát 100-100 m szélességben vizsgáltuk. A terepi felderítés időpontjában a külterületi szakasz meghatározó részét (kb. 21%-át) már sűrű vetés borította, nagyjából hasonló arányban (kb. 19%) fordult elő erdő, rét, legelő, ill. gazzal fedett terület, melyeken szintén nem lehetett terepi kutatást végezni. Összességében a külterületi szakasznak mindössze 60%-a bizonyult terepbejárásra alkalmasnak.

A Nagylak külterületén végzett munka során két, korábbról már ismert lelőhely (Balatán II. és III.) összehozását igazoltuk, felszínükről döntően szarmata kori, ill. szórványosan Árpád-kori leletanyagot gyűjtöttünk.

Munkatársak: Sóskuti Kornél régész; Alács Attila, Bognár Margit technikusok.

PARDITKA GYÖRGYI

345. Nagylók, Felső-Garda (KÖH 38020)

(Fejér megye) B, I

Nagylóktól D-re 3,5 km-re Neogrady Sándor régi légi felvétele elszántott földvárát mutat, melyet 2010. április 11-én a helyszínen azonosítottunk. Az elszántott árkok a helyszínen nem látszanak, bronzkori cserepet találtunk.

Nagylóktól D-re 2 km-re két mesterségesen emelt halom van egymás mellett, az egyiknek a felét már elhordták. Egy árok van mellettük, a halmok rendeltetése tisztázatlan. A területet szintén felmértük.

Munkatársak: Jakab József és Szabó Tibor.

NOVÁKI GYULA – TEREI GYÖRGY

346. Nagylózs, Göbécse

(Győr-Moson-Sopron megye) Kk

2010. januárban helyszíni szemlét tartottam Nagylózs határában, szélerőművek telepítésére kijelölt területeken.

Göbécse (KÖH 73843): Péter-majortól ÉK-re, a Nagylózs felé vezető út K-i oldalán szórványosan késő középkori, valamint újkori kerámia-, és téglatöredékek kerültek elő. A felszín a lelőhely területén meredeken lejt D-i irányba, a Bruttor-ér völgye felé. A morfológiai viszonyok alapján a kis, időszakos vizű pataknak valaha itt lehetett a forrásvidéke.

Göbécse II. (KÖH 73841): Az iménti lelőhelytől ÉK-re, az Ikva völgyet szegélyező magasabb terasz peremén a WEA 17 szélerőmű helyén és környékén féltucatnyi késő középkori és számos újkori edénytöredék (köztük egy korsófül töredéke) került elő. A leletanyag kb. 100 m átmérőjű foltban jelentkezett.

TAKÁCS KÁROLY

347. Nagyszokoly határa

(Tolna megye) Ó, LT, Ró, Á, Kö

2010. november–decemberben helyszíni szemlét tartottam a település több pontján.

Alsó-Szentmárton (Fornádi-földek, KÖH 76139): A Szentmártoni-patak K-i oldalán, a vízzel párhuzamosan kb. 500 m hosszan, 100–150 m szélességben néhány őskori, sok római és középkori cserepet gyűjtöttem.

Felső-Szentmártoni-lap I. (KÖH 76133): A Szentmártoni-patak Ny-i felén, a Károli-rét lelőhelytől 500 m-re É-ra kis kiterjedésű római telep azonosítottam.

Felső-Szentmártoni-lap II. (KÖH 76135): Az előző lelőhelytől É-ra, tőle egy kis mellékvölgygel elválasztva kevés őskori, római kori és középkori cserepet gyűjtöttem kb. 30 m hosszan.

Károli-rét (Alsó-Szentmártoni-rétek, KÖH 76131): Az Alsó-Szentmárton lelőhellyel szemben, a patakkal párhuzamosan kb. 500 m hosszú, 200 m széles középkori faluhely húzódik, amely feltehetően az egykori Szentmárton faluval azonosítható. A lelőhelyen szórványosan római kerámia is található.

Kövércúti-dűlő I. (KÖH 76129): A Gonozdi-patak bal oldalán, az országút K-i felén, az út által átvágott domb magasabb részén egy őskori és két római cserepet gyűjtöttem.

Kövércúti-dűlő II. (KÖH 76137): A Gonozdi-patak K-i felén, a tsz épületeivel szemben, egy enyhe kiemelkedésen kb. 50 m hosszan kevés Árpád-kori cserepet találtam.

R. k. templom (KÖH 76125): A gótikus eredetű nagyszokolyi r. k. templom a falu K-i szélén, a tőle néhány 100 m-re Ny-ra, enyhén ÉNy–DK irányban folyó patak menti domb tetején fekszik. Az épülettől Ny-ra, a Rákóczi Ferenc utcai házak mögötti kertekben, a templom vonala és az út közötti szakaszon középkori edénytöredéket és állatcsontokat találtam, tehát a templomot – valószínűleg a patakkal párhuzamosan – körülvette a középkori falu, amelynek pontos kiterjedését a beépítettség miatt nem lehetett meghatározni.

Szerük-alja-dűlő (KÖH 76127): A Gonozdi-patak forrásától DNy-ra őskori, római, kelta és Árpád-kori cserepet gyűjtöttem.

K. NÉMETH ANDRÁS

348. Nagytarcsa, Millennium utca (Hrsz.: 90)

(KÖH 26201)

(Pest megye) B

Útépítést megelőző próbafeltárás során 2010 júliusában kutatóárkokkal vizsgáltuk az utca nyomvonalát. A felső humuszos barna homok alatt váltakozó mélységben (20–80 cm) jelentkezett a sárga homok altalaj. Több helyen modern bolygatásokat (szemétködröket) figyeltünk meg, az utca közepén ma már nem élő vízvezeték húzódik. A munkát rendkívül megnehezítette az erőteljesen feltörő talajvíz.

Mindössze 3 régészeti objektum került elő, egy lelet nélküli, K–Ny-i irányú, a nyelési szinten 30–40 cm széles, az alja felé összeszűkülő árok részlete, valamint 2 gödör. Utóbbiakban a Makó-kultúra cserepei (pl. belső díszes táltöredék), állatcsontok, paticsdarabok voltak. A makói lelőhely az utca D-i oldalán folytatódik, ahol

2009-ben Rácz Tibor tárt fel a kultúrához tartozó urna-sírokat és hulladékgyödröket.

KŐVÁRI KLÁRA

349. Nagytarcsa, Múzeumkert utca–Tessedik utca
(KÖH 26216)

(Pest megye) U?, R?

2010 októberében a Múzeumkert utcában ásott 40 cm széles, 70 cm mély földkábélárókban a vastag humuszréteg alatt sötétbarna homok jelentkezett, amelyben régészeti objektum beásását nem lehetett megfigyelni. A Múzeumkert u. és a Tessedik u. sarkán, a Falumúzeum telke melletti árokszakasznál a kidobott földből egy pelyvás anyagú újkőkori cserepet és egy homokos, apró kavicsos anyagú újkőkori vagy rézkori töredéket gyűjtöttem.

KŐVÁRI KLÁRA

350. Nemesnádudvar, Hajósi-úti dűlő II.
(KÖH 43599)

(Bács-Kiskun megye) U, Sza, A

Az M9 gyorsforgalmi út építésével érintett M9-10 jelű lelőhely Nemesnádudvar és Hajós között, a Duna-völgy és a Duna–Tisza-közi hátság találkozásánál fekszik. 2010. március 30. és augusztus 31. között végeztük el a megelőző feltárást 43 049 m²-en. A kijelölt nyomvonalszakasz D-i végén, a 2009-ben a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezete által feltárt terület mentén, teljes nyomvonalszélességben. Összesen 2004 stratigráfiai egységet osztottunk ki 1892 objektumnak.

A régészeti lelőhely nyomvonalon belül kijelölt szakasza geomorfológiailag három részre osztható. A D-i és az É-i harmada egy-egy markánsan kiemelkedő, homokos talajú dombos rész, míg a kettő között egy mélyebb, vízjárta lápos szakasz húzódik, nagyjából átlósan keresztezve a nyomvonalat.

A D-i homokos dombra jellemzőek voltak a nehéz talajtani adottságok, számos esetben komoly munkát igényelt az egyes régészeti objektumok pontos azonosítása. Főként az őskori jelenségek esetében okozott ez problémát, az altalajtól rendkívül nehezen elkülöníthető, nagyméretű amorf objektumok feltárásánál. A nyomvonalszakasz É-i részén, egy 15 m széles sávot kellett feltárnunk a lelőhely teljes szélességében, aminek megvalósítása csak a lelőhely több ütemű feltáráásával volt lehetséges.

A feltárást a lelőhely magasabb pontjain kezdtük és az esős időszak beköszöntésekor a feltárást gépi és kézi munkája a mély fekvésű résznél tartott. A területre több alkalommal lehullott csapadék közel 80–100 cm mélységű, több száz négyzetméteres, összefüggő vízfelületet képezett. Ennek víztelenítése több hetes munkával, nagy teljesítményű ipari szivattyúkkal sem sikerült. A csapadékos tavasz és nyár miatt a talajvízszint annyira megemelkedett, hogy az áprilisban és májusban még humuszolható felületeken az előkerült régészeti ob-

jektumok feltjainak jelentkezési szintje fölött húzódott, helyenként 20–30 cm-rel!

A feltáró munkát a nyomvonal É-i részén található területtel kezdtük, a terület középső, mély részén a régészeti jelenségeket csak fokozatosan, a talajvíz természetes visszahúzódásával sikerült feltárni. A legmélyebb részen még a nyár végén is a humuszolási szinten állt a talajvíz, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal állásfoglalása alapján itt felhagytunk a munkával.

A legkorábbi megtelepedési nyomok az *újkőkör* késői időszakára keltezhetőek. Az őskorra datálható objektumok a nyomvonal D-i harmadában helyezkedtek el. A jelenségek egy része igen bizonytalanul, határozatlan, alig elkülönülő folttal és betöltéssel mutatkozott, gyakran csak egy-egy leletanyagkupac jelezte a homokos altalajban az objektumot. Számos esetben egy fiatalabb korszak lemélyedő objektumának a szélében jelentkezett őskori leletanyaggal, de még ezen a szinten is bizonytalanul kirajzolódva a korabeli jelenség. Az objektumok egy része különféle formájú gödör, melyek közül kevés a szabályos kialakítású verem. Néhány nagyobb méretű, szabálytalan alapú objektumban igen jelentős mennyiségű kagyló- és csigahéj került elő. A leletanyag nagyobb részét különféle típusú kerámia alkotta, melyek között néhány vonaldíszes példány is volt. Az edények mellett számos kőeszköz (obszidián és kova) is előkerült.

A település objektumai mellett néhány zsugorított temetkezés is előkerült. Kiemelkedik közülük egy hulladékkal feltöltött verembe egy kicsavart testhelyzetben fekvő, beledobott emberi váz, a nyakában apró rézgyöngyökből és hengeres spondylusokból álló nyakláncsal. A település az anyag előzetes átnézése alapján a neolitikum kései szakaszára (lengyeli kultúra) datálható.

A nyomvonalszakaszba eső lelőhely teljes hosszában jelentkeztek *szarmata kori* település objektumok. A jelenségek döntő része különféle gödör, nagyrészt méhkas alakú tárolóverem volt. Épületek viszonylag kisebb számban kerültek elő, 23 objektumról feltételezhető, hogy ilyen funkciót látott el. A településre jellemző volt a szarmata korban kevésbé tipikus, hosszúkás alakú, gyakran 5–6 m hosszú, de csak 2–3 m széles, félig földbe mélyített szerkezetű típus. A közel négyzet alakú, általános típusból mindössze néhány látott napvilágot. A fent említettekén kívül még 7 kemence és egy füstölőműhely színesítette az objektumtípusok palettáját.

Számos gödörből került elő kutya csontváza. Volt olyan verem, ahol három egymásra helyezett váz volt, de mindegyik gödör betöltése számos egyéb hulladékot is tartalmazott, ami nem utal a szokás kultikus eredetére. Az objektumokból előkerült leletanyag döntő része kerámia és állatcsont volt. Ezek mellett még számos fémtárgy is napvilágra került.

A leletanyag előzetes áttekintése alapján a területen legalább három megtelepedési fázissal kell számolni a szarmata korban (Kr. u. 2–5. század) belül. A terület D-i harmadában és a középső részen egy igen intenzív korai, 2. századra datálható település húzódott. Az objektumok